

PROTECTION OF THE ENVIRONMENT AND OF HEALTH OF UKRAINE EUROPEAN STRATEGIES REGARDING THE PREVENTION AND CONTROL OF NONCOMMUNICABLE DISEASES

Koblyanska A.V., Sklyarenko K.A.

ВПРОВАДЖЕННЯ У ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ З ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТРАТЕГІЙ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ТА БОРОТЬБИ З НЕІНФЕКЦІЙНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

**КОБЛЯНСЬКА А.В.,
СКЛЯРЕНКО К.А.**

ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМНУ", м. Київ

УДК 361.77:614.7:006.06

Ключові слова: охорона довкілля та здоров'я, екологічні та соціальні детермінанти здоров'я, громадське здоров'я, профілактика НІЗ, Європейська стратегія, державна політика, міжнародний досвід.

Вплив на здоров'я, сильно змінилися з часів набуття Україною незалежності. Як і у багатьох інших країнах, здоров'я українців перебуває під впливом таких потужних факторів, як старіння населення, швидка урбанізація та глобальне поширення нездорового способу життя. Україна суттєво відстає від своїх європейських сусідів за такими показниками, як тривалість життя та смертність. Основними передумовами високого рівня смертності є такі фактори ризику: паління, зайва вага, брак фізичного навантаження та надмірне вживання алкоголю, а також невирішені проблеми поширення інфекційних захворювань і високого рівня травматизму, вплив небезпечних факторів довкілля [9].

Метою роботи є вивчення основних європейських принципів профілактики та боротьби з неінфекційними захворюваннями (НІЗ) та мінімізації

впливу основних факторів ризику на здоров'я населення, визначення екологічних та соціальних детермінант, які безпосередньо пов'язані з виникненням хвороб та станом здоров'я, аналіз рекомендацій ВООЗ, визначення основних вимог при формуванні та реалізації державної політики у системі громадського здоров'я.

Матеріали та методи. Джерелами наукової інформації стали законодавчі документи і науково-методичні матеріали ВООЗ, а також державні акти та основні документи у галузі охорони громадського здоров'я України, зокрема, з профілактики НІЗ та мінімізації впливу небезпечних факторів ризику.

Результати. Друге десятиліття ХХІ століття проходить під знаком зростаючої уваги світової громадськості та міжнародних організацій до проблеми неінфекційних захворювань, їх профілактики та боротьби з ними.

ВНЕДРЕНИЕ В ГОСУДАРСТВЕННУЮ ПОЛИТИКУ ПО ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ЗДОРОВЬЯ УКРАИНЫ ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАТЕГИЙ ПРОФИЛАКТИКИ И БОРЬБЫ С НЕИНФЕКЦИОННЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ
Коблянская А.В., Скляренко К.А.
ГУ "Институт гигиены и медицинской экологии им. А.Н. Марзеева НАМНУ", г. Киев

Цель работы: изучение основных европейских принципов профилактики, борьбы с неинфекционными заболеваниями (НИЗ) и минимизации влияния факторов риска на здоровье населения, определение экологических и социальных детерминант, непосредственно связанных с возникновением болезней и состоянием здоровья, анализ рекомендаций ВОЗ, определение основных требований при формировании и реализации государственной политики в системе общественного здоровья.

Материалы и методы. Источниками научной информации стали законодательные документы и научно-методические материалы ВОЗ, а также государственные акты и основные документы в области общественного здравоохранения Украины, в частности, по профилактике НИЗ и минимизации воздействия опасных факторов риска.

Результаты. Широкая распространенность хронических неинфекционных заболеваний

во всем мире и в Украине является серьезным вызовом общественному здоровью. Международный опыт убедительно свидетельствует, что исходной точкой для действий в области здравоохранения должно стать признание необходимости использования комплексного подхода к вопросам здоровья населения, воплощенного во всестороннюю национальную стратегию, направленную на решение наиболее важных приоритетных задач, с четким указанием дальнейших направлений для деятельности и предполагаемого вклада со стороны различных сфер общества и секторов экономики. Международные наработки, анализ выполнения и опыт реализации Межотраслевой комплексной программы "Здоровье нации" на 2002-2011 годы в Украине являются основой межсекторального подхода в разработке стратегических проектов профилактической медицины с привлечением представителей государственных и негосударственных структур (министерств, ведомств, агентств, неправительственных и профессиональных организаций).
Ключевые слова: охрана окружающей среды и здоровья, экологические и социальные детерминанты здоровья, общественное здоровье, профилактика НИЗ, Европейская стратегия, государственная политика, международный опыт.

© Коблянская А.В., Скляренко К.А. СТАТТЯ, 2015.

№ 4 2015 ENVIRONMENT & HEALTH 4

Неінфекційні захворювання (насамперед серцево-судинні, рак, хронічні захворювання легень і діабет) в усьому світі є основними причинами смертності та непрацездатності [1]. Ще 1998 року Всесвітня асамблея охорони здоров'я, яка є найвищим органом Всесвітньої організації охорони здоров'я, визнала загрозу, що представляють НІЗ, і заявила, що відтепер попередження НІЗ і боротьба з ними стає пріоритетним завданням [1]. Для вирішення проблеми НІЗ у світовому масштабі було розпочато роботу з підготовки основних документів з боротьби з неінфекційними хворобами та зменшенню впливу основних факторів ризику.

Враховуючи актуальність проблематики, що обговорювалася на високому міжнародному рівні, ми вважали за доцільне проаналізувати деякі найважливіші стратегічні документи з питань профілактики та боротьби з НІЗ, прийнятими на глобальному, регіональному та національному рівнях.

Україна у складі 189 країн світу 2000 року підписала Декларацію тисячоліття Організації Об'єднаних Націй (ООН), що декларує боротьбу з бідністю і розвиток людини як основу для досягнення стійкого соціального та економічного розвитку, а також зобов'язання розробити довгострокову політику, спрямовану на вирішення проблем, пов'язаних з навколишнім середовищем і здоров'ям [12].

Цього ж року Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я ВООЗ був прийнятий основний стратегічний документ "Глобальна стратегія з профілактики НІЗ та боротьби з ними", який передбачає вплив на всі вікові групи; залучення громадськості та кожної людини; стратегії, засновані на доказах; всеохоплююче покриття витрат на медичні цілі; запобігання конфлікту інтересів; гарантування прав людини; забезпечення рівного доступу до медичних та профілактичних послуг; національні заходи та медичну співпрацю; міжсекторальну взаємодію [5].

На регіональному рівні ухвалюються не менш значущі документи з боротьби з НІЗ. Європейське регіональне бюро ВООЗ з 2002 року приймає низку важливих документів з про-

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

філактики та боротьби з неінфекційними захворюваннями, враховуючи конкретні умови Європейського регіону. Найважливіший документ, який у вересні 2011 року був прийнятий у Баку (Азербайджан) в якості резолюції "План дій з реалізації Європейської стратегії профілактики та боротьби з неінфекційними захворюваннями на 2012-2016 роки", дає рекомендації з конкретних науково обґрунтованих дій у сфері профілактики та боротьби з НІЗ [6].

Спираючись на досвід реалізації попередніх стратегій, зокрема "Здоров'я для всіх", ВООЗ 2012 року розробила нову європейську стратегію з охорони здоров'я "Основи політики та стратегія Здоров'я-2020". Це основа європейської політики і стратегії громадського здоров'я XXI століття, схвалена 53 європейськими державами-членами ВООЗ. Така політика, побудована на ціннісній та науково обґрунтованій базі, спрямована на покращання здоров'я усіх людей і зниження нерівності за конкретними цільовими показниками, підвищення якості керівництва і зміцнення покращеного управління у галузі охорони здоров'я, а також на вирішення основних нагальних проблем здоров'я. Вирішення проблем, пов'язаних з довкіллям і здоров'ям, є одним із стратегічних напрямків загальної політики, що робить внесок в Європейський процес "Довкілля і здоров'я" на стратегічному рівні, а також виступає основою в об'єднанні різних секторів і зацікавлених сторін. Концептуальне бачення політики "Здоров'я-2020" полягає у тому, щоб надати можливість усім жителям Європейського регіону ВООЗ повністю реалізувати свій потенціал і сприяти забезпеченню високого рівня благополуччя окремим людям і суспільства загалом. У концепції стало-

го розвитку для сталих спільнот встановлюються зв'язки між поліпшенням у галузі здоров'я, економіки та довкілля. Здорові люди мають більше можливостей вчитися, заробляти і приносити щось нове у життя свого суспільства. А однією з головних передумов міцного здоров'я є здорове довкілля. У європейській політиці "Здоров'я-2020" також зазначається, що екологічні детермінанти здоров'я не менш важливі для формування, підтримки та відновлення доброго здоров'я, а створення життєздатних спільнот і сприятливого довкілля є основним пріоритетом діяльності в Європейському регіоні ВООЗ [2, 4].

Після 2010 року з'явилися нові важливі фактичні дані, що доводять зв'язок між атмосферним забрудненням, ендокринними руйнівниками, ртуттю, зміною клімату і низкою хвороб, зокрема основними неінфекційними захворюваннями (раком, серцево-судинними та респіраторними захворюваннями). Загалом це вказує на найтісніший зв'язок екологічних загроз зі здоров'ям порівняно з більш ранніми уявленнями і розумінням цієї проблеми, а також на потенційну можливість забезпечити значну економію ресурсів шляхом зниження шкідливого впливу факторів довкілля на здоров'я [2].

Так, на кінець XX та початок XXI століть в Європейському регіоні ВООЗ зафіксовано найвищий рівень неінфекційних хвороб. За підрахунками ВООЗ, основні неінфекційні захворювання (діабет, серцево-судинні захворювання, рак, хронічні респіраторні хвороби і психічні розлади) є причиною 86% випадків смерті та складають 77% усього тягаря хвороб у регіоні. Психічні розлади є другим найсерйознішим чинником, що обтяжує хвороби і є го-

THE IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY
ON THE PROTECTION OF THE ENVIRONMENT AND
OF HEALTH OF UKRAINE EUROPEAN STRATEGIES
REGARDING THE PREVENTION AND CONTROL
OF NONCOMMUNICABLE DISEASES

Koblyanska A.V., Sklyarenko K.A.

*State institution A. N. Marzeiev Institute for Hygiene
and Medical Ecology NAMS of Ukraine, Kiev*

Study Objective. To study the fundamental European principles of NCD prevention, and minimize the impact of risk factors on population health, identify the environmental and social determinants that are directly related to the emergence of diseases and health conditions.

Materials and methods. The sources of scientific information became legal documents, scientific and educational materials, WHO, as well as government regulations and key documents in the field of Public Health of Ukraine, in particular for the prevention of NCDs and to minimize the risk of exposure to hazardous factors.

Results. The high prevalence of chronic non-communicable diseases such as around the world, and in Ukraine, is a serious challenge to public health. Analyzes some of the most important strategic documents of the European Union on prevention and

control of non-communicable diseases (NCDs) as adopted by the world health organization (WHO) at all levels - global, regional and national.

International experience strongly suggests that the starting point for action in the field of health protection should be the distribution of actions across all sectors of government and society, recognizing the need for a comprehensive approach to the health of the population, embodied in the comprehensive national strategy aimed at addressing the most important priorities, with a clear indication of the future direction for the activities and the expected contributions from the different sectors of society and sectors of the economy. International experience, analysis of the performance and experience of carrying out the comprehensive program "Health of nation" for 2002-2011 in Ukraine is the basis for a multi-sectoral approach for the development of strategic projects of preventive medicine involving representatives of both state and non-state structures (ministries, departments, agencies, non-governmental and professional organizations).

Keywords: environment and health, environmental and social determinants of health, public health, NCD prevention, European strategy, public policy, international experience.

ловною причиною інвалідності. Загальний тягар хвороб також посилюється фізичним насильством і травматизмом. Нині в Європі чотири з п'яти європейців помирають через хронічні неінфекційні хвороби. Це зумовлено, крім усього іншого, старінням населення, а також такими соціальними детермінантами, як погане харчування, куріння, вживання алкоголю і сидячий спосіб життя. Усі ці фактори давно вважаються першопричинами смертності. Проте нині з'явилися вагомі докази зв'язку проблем здоров'я (таких як цукровий діабет 2-го типу, серцево-судинні, респіраторні та онкологічні захворювання) з забрудненням повітря, зміною клімату, впливом хімічних і фізичних речовин. Стає очевидним, що низка екологічних факторів впливає на здоров'я людей значно більшою мірою, ніж вважалось раніше. Завдяки доказу цього зв'язку з'явилася потенційна можливість досягти значних успіхів у системі громадського здоров'я шляхом зниження шкідливого впливу основних факторів ризику на здоров'я населення. Як показали дослідження останніх років, екологічні детермінанти, багато з яких можна змінити, безпосередньо пов'язані з виникненням хвороб та зі станом здоров'я людини. Важливість боротьби з неінфекційними за-

хворюваннями було також підкреслено 2011 року у політичній декларації наради високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з профілактики неінфекційних захворювань та боротьби з ними, в якій також визнається висока роль Пармської декларації як однієї з актуальних регіональних ініціатив [2].

П'ята міністерська конференція з довілля та охорони здоров'я, на якій у березні 2010 року було прийнято Пармську декларацію, закликає до дій, спрямованих на вирішення ключових проблем сучасності у сфері довілля і здоров'я, включаючи вплив кліматичних змін на здоров'я і навколишнє середовище, а також вплив стратегій протидії змін клімату; ризики для здоров'я дітей та інших вразливих груп, зумовлені несприятливими умовами довілля, праці та життя (особливо проблеми у галузі водопостачання та санітарії); соціально-економічні та гендерні нерівності щодо середовища існування і здоров'я людини, посилені фінансовою кризою; високий рівень неінфекційних захворювань з наданням особливої уваги скороченню його шляхом проведення раціональної політики у галузі міського планування, транспорту, харчування та безпеки харчових продуктів, а також поліпшення екологічних умов життя і праці людей; по-

зв'язку з присутністю у довкіллі стійких забруднювачів, ендокринних руйнівників, біоаккумуляованих шкідливих речовин і наночастинок; нестача ресурсів в окремих частинах Європейського регіону ВООЗ [7].

Так, на міністерській конференції у Пармі йшлося про залучення необхідних знань та інструментів для формування і реалізації політики у сфері довілля та здоров'я. Тому ВООЗ звернулася до наукової спільноти з закликом: "Навколишнє середовище і здоров'я людини — завдання для наукових досліджень і діяльності" [7].

З огляду на сказане вище вважаємо, що вирішення проблем, пов'язаних з довіллям і здоров'ям, має стати одним із стратегічних напрямків для наукових досліджень та загальної національної політики України, що зробить внесок у збереження здоров'я нації та розбудову суспільства.

Звідси випливає ще один висновок про нагальну необхідність підтримувати високий рівень функціонування екологічних служб та науково-дослідних установ, щоб протистояти викликам у галузі довілля і здоров'я, що, у свою чергу, зменшить тягар екологічно зумовлених захворювань, таких як рак, серцево-судинні та респіраторні захворювання, ожиріння та цукровий діабет 2-го типу.

Україна має один з найгірших

показників серед систем охорони здоров'я в Європейському регіоні. Наша держава посідає друге місце за рівнем смертності, яка зросла на 12,7% у період з 1991 по 2012 рік, тоді як в Європейському Союзі цей показник знизився на 6,7%. Основними причинами смертності є неінфекційні захворювання (серцево-судинні та цереброваскулярні захворювання, рак, хвороби обміну речовин тощо). Ці показники залишаються незмінними за останні роки. 2013 року серцево-судинні захворювання були основною причиною смертності (66,5%), далі йшли новоутворення (13,9%), а зовнішні причини смертності посіли третє місце (6%). Ці тривожні цифри підтверджують той факт, що переважна більшість українців є незахищеними від таких факторів ризику, як паління, надмірне вживання алкоголю, нездорове харчування, брак фізичної активності, забруднення довкілля тощо [9].

Державна політика України з питань охорони здоров'я — це комплекс прийнятих загальнодержавних рішень, взятих зобов'язань щодо збереження і зміцнення фізичного і психічного здоров'я та соціального благополуччя населення держави як найважливішої складової її національного багатства шляхом реалізації сукупності політичних, організаційних, економічних, правових, соціальних, наукових, медичних заходів з метою збереження громадського здоров'я [3]. Стратегічною метою будь-якої країни є забезпечення благополуччя і добробуту суспільства та високої якості життя громадян. Важливим складником благополуччя є здоров'я, збереження і зміцнення якого становить пріоритет державної політики [3, 10]. На виконання вищезазначених завдань в Україні було прийнято низку стратегічних документів державного рівня. З 1992 року прийнято понад 45 державних програм, з яких виконувалося понад 25 державних цільових програм і 4 програми комплексних заходів, спрямованих на вирішення нагальних проблем охорони здоров'я, що виникають у масштабах країни, завдяки яким досягнуте поліпшення деяких показників громадського здоров'я.

Суттєве місце серед усіх дер-

жавних програм посідає Міжгалузева комплексна програма (МКП) "Здоров'я нації" на 2002-2011 роки, якою було передбачено переорієнтацію охорони здоров'я на посилення заходів з попередження захворювань, запобігання інфекційним захворюванням, зниження ризиків для здоров'я людини, що пов'язані з забрудненням і шкідливим впливом чинників довкілля (природного і антропогенного); вирішення проблем гігієни та безпеки праці; створення умов для формування і стимулювання здорового способу життя; вирішення проблем психічного здоров'я; створення безпечного та сприятливого середовища для розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя; здійснення активної демографічної політики, спрямованої на стимулювання народжуваності і зниження смертності, збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я населення, профілактики неінфекційних захворювань та зменшення впливу основних факторів ризику [8, 10].

Міжгалузева комплексна програма "Здоров'я нації" складалася з 38 розділів з вивчення здоров'я населення України. Фахівцями системи НАМНУ були зроблені найважливіші здобутки за такими розділами: Державна політика у сфері охорони здоров'я — розділ I; Здоров'я дітей і молоді — розділ IV; Зниження захворюваності на серцево-судинні хвороби — розділ IX; Боротьба з раком — розділ X; Боротьба з хворобами крові, кровотворної та лімфоїдної тканин — розділ XI; Алергії та бронхіальна астма — розділ XIII; Скорочення поширеності психічних розладів, самогубств, алкоголізму та наркоманії — розділ XVI; Політика з питань довкілля та охорони здоров'я — розділ XX тощо.

Значну частку усіх заходів (49-57%) у вирішенні завдань МКП "Здоров'я нації" було покладено на інститути Національної Академії медичних наук України. Головною установою у реалізації наукової частини програми було призначено ДУ "Інститут гігієни та медичної екології імені О.М. Марзеева НАМН України". Безпосередньо виконували науково-дослідні роботи (НДР) за заходами програми фахівці 23 ін-

ститутів. Загалом виконано 86 НДР, зокрема з кардіології — 6 робіт, психіатрії — 16, гастроентерології — 4, онкології — 7, з оцінки впливу факторів ризику на здоров'я — понад 30 робіт. Загалом з питань основних неінфекційних захворювань — близько 40 науково-дослідних робіт (46,5%).

Фахівцями НАМНУ під час виконання наукових робіт за МКП "Здоров'я нації" було переконаливо доведено, що екологічні детермінанти здоров'я, багато з яких можна змінити, безпосередньо пов'язані з виникненням хвороб та зі станом здоров'я. У ході виконання НДР отримані дані про неінфекційні хвороби, викликані забрудненням довкілля, переконаливо вказали на те, що саме забруднення є основним фактором ризику, що викликає деякі види раку, захворювання обміну речовин, серцево-судинні та респіраторні захворювання.

Аналіз результатів виконання НДР у МКП "Здоров'я нації" переконливо довів, що практичну діяльність у галузі охорони здоров'я, як і наукові дослідження, необхідно спрямувати на профілактику захворюваності та мінімізацію впливу негативних факторів навколишнього середовища, приділяючи особливу увагу технологіям, що зберігають здоров'я, впровадженню профілактики і боротьби з неінфекційними хворобами та зменшенню впливу основних факторів ризику, формуванню здорового способу життя, фізичній активності, здоровому харчуванню тощо. При розробці державної політики у сфері охорони здоров'я першочергово необхідно спрямувати зусилля на розробку національних стратегій (планів) щодо гігієни довкілля та профілактики і боротьби з НІЗ; вирішення пріоритетних гігієнічних проблем формування здоров'я; обґрунтування, розробку та експертизи профілактичних заходів, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я, а також необхідно міцно зв'язати моніторинг прогресу у забезпеченні загального охоплення послугами охорони здоров'я з моніторингом основних соціальних факторів і факторів довкілля, важливих для здоров'я людей та сталого розвитку.

В Україні, як і у більшості європейських країн, пошире-

ність хронічних неінфекційних захворювань є серйозною проблемою громадського здоров'я, що негативно позначається на медико-демографічній ситуації, зумовлює значні рівні захворюваності, інвалідності, смертності, позначається на якості та тривалості життя. Нині не існує жодної державної програми, жодного документа, який би комплексно, а не за окремими захворюваннями формувал стратегію протидії пандемії неінфекційних захворювань у нашій країні.

Захворюваність та смертність через найбільш небезпечні НІЗ в Україні значно випереджає аналогічні показники в інших європейських країнах. Найкращі світові практики свідчать, що ці захворювання можна попередити через впровадження належного підходу до охорони громадського здоров'я. Зокрема передбачається профілактика захворювань та санітарно-епідеміологічний нагляд, а також реалізація орієнтованих на потреби різних груп економічно ефективних заходів у масштабах населення загалом та щодо кожної особи зокрема.

Так, 2015 року МОЗ України за участі експертів Бюро ВООЗ та фахівців різних зацікавлених міністерств та відомств (зокрема співробітників ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України"), які увійшли до складу робочої групи, для реалізації заasad європейської політики в Україні розробили проект Національного плану заходів з імплементації та реалізації програми Європейського Союзу "Європейська стратегія здоров'я-2020" щодо неінфекційних захворювань на період до 2020 року. В основу проекту було покладено рекомендації останніх стратегічних документів ВООЗ з профілактики НІЗ та мінімізації впливу факторів ризику на здоров'я, зокрема Політична декларація ООН (2011 р.) щодо неінфекційних захворювань, Рамкова конвенція ВООЗ з боротьби проти тютюну, Глобальна стратегія з харчування, фізичної активності і здоров'я, Глобальна стратегія і регіональний план дій щодо скорочення шкідливого вживання алкоголю, План дій щодо реалізації Європейської стратегії профілактики і боротьби з НІЗ на 2012-2016 роки, Європейський

план дій ВООЗ з охорони психічного здоров'я, Оттавська хартія щодо укріплення здоров'я [10].

Прийняття зазначеного документа та його реалізація, зокрема у частині удосконалення сфери громадського здоров'я та зростання ефективності управління охороною здоров'я, дозволить зменшити на 25% випадки передчасної смертності через серцево-судинні захворювання, рак, діабет та хронічні респіраторні захворювання; щонайменше на 10% уповільнити зловживання алкоголем і на стільки ж знизити поширеність неналежної фізичної активності; скоротити на 30% середнє споживання солі населенням; знизити на 18,5% вживання тютюнових виробів населенням віком понад 15 років; зупинити зростання захворюваності на ожиріння та діабет. Реалізація усіх заходів, передбачених проектом Національного плану, у кінцевому результаті стане підґрунтям для поліпшення медико-демографічної ситуації у країні [11].

Тому найефективнішим механізмом створення умов для здорового способу життя, активізації профілактичної діяльності у системі охорони здоров'я має стати Національна стратегія (план), а метою подальших наукових досліджень мають бути вивчення соціальних та екологічних детермінант здоров'я і розробка ефективних інструментів реалізації процесів реформування та вдосконалення державної політики з охорони громадського здоров'я.

Висновки

Міжнародний досвід переконливо свідчить, що вихідною точкою для дій має стати розподілене між усіма секторами уряду і сферами суспільства визнання необхідності використання комплексного підходу до питань здоров'я населення, втіленого у всебічну національну стратегію, спрямовану на вирішення найважливіших пріоритетних завдань, з чітким зазначенням подальших напрямків для діяльності та передбачуваного вкладу з боку різних сфер суспільства і секторів економіки. Створення міжсекторального органу для розробки стратегії, до складу якого входитимуть основні міністерства, агентства, неурядові та професійні організації,

допоможе забезпечити єдине розуміння пріоритетних завдань, планів та їх моніторинг.

В Україні реформування охорони здоров'я здійснюється з урахуванням сучасних тенденцій розвитку медичної галузі та узгоджується з основними напрямками нової Європейської політики у сфері охорони здоров'я "Здоров'я-2020". Проте незважаючи на застосування комплексу заходів, спрямованого на поліпшення здоров'я нації, системний аналіз інформаційних матеріалів Державної служби статистики України, МОЗ України та вивчення наукових праць фахівців НАМНУ переконливо свідчать, що медико-демографічні показники та показники захворюваності, які характеризують стан громадського здоров'я, мають негативні тенденції.

Так, на прикладі МКП "Здоров'я нації" ми бачимо, що формування та впровадження комплексного міжсекторального підходу є важливою передумовою успішної реалізації сучасних стратегічних завдань у сфері охорони здоров'я, у тому числі проведення профілактичних заходів щодо усунення негативного впливу факторів ризику на здоров'я, створення умов для збереження і зміцнення здоров'я населення, поширення здорового способу життя, формування відповідально ставлення кожної людини до свого здоров'я, а також нагляд та моніторинг, попередження та раннє виявлення НІЗ.

Виконання науково-дослідних робіт у рамках Міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" дозволило розробляти і впроваджувати нові стратегічні проекти профілактичної медицини, що у кінцевому результаті призведе до високого рівня медичної, соціальної та економічної ефективності досліджень, а це, у свою чергу, сприятиме підвищенню якості здоров'я, поліпшенню медико-демографічних показників населення України.

Тому при формуванні державної політики з охорони здоров'я України необхідно взяти за основу МКП "Здоров'я нації", що допоможе закласти фундамент для створення повноцінного законодавства з впровадженням ефективного механізму профілактики у системі громадського здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. A strategy to prevent chronic disease in Europe. A focus on public health action. The CINDI vision / World Health Organization. — Copenhagen, 2004. — 42 p.

2. Improving environment and health in Europe: how far have we gotten? / World Health Organization Regional Office for Europe. Copenhagen ; 2015 : 134 p.

3. Поживілова О.В. Державна політика України у галузі охорони здоров'я: стан та перспективи розвитку / О.В. Поживілова // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. — Дніпропетровськ, 2011. — Вип. 1 (8). — С. 122-132.

4. Health 2020. A European policy framework and strategy for the 21-st century. — World Health Organization. — Copenhagen, 2013. — 190 p.

5. Global strategy for the prevention and control of noncommunicable diseases. — Fifty-third World Health Assembly, 2000. — Available at: http://apps.who.int/gb/archive/pdf_files/WHA53/ea14.pdf?ua=1

6. Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases 2012-2016. — World Health Organization Regional Office for Europe. — Baku, Azerbaijan, 2011. — Resolution (EUR/RC61/R3) — 5 p. — Available at: http://www.ndphs.org//documents/2742/110915_WHO-EURO_RC61_Res_03_on_NCD_Prev_&Control.pdf

7. Fifth Ministerial Conference on Environment and Health "Protecting children's health in a changing environment", Parma, Italy, 10-12 March 2010. — Declaration (EUR/55934/5.1 Rev. 2). — 10 pages. — Available at: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/78608/E93618.pdf?ua=1

8. Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" на 2002-2011 роки. — Постанова Кабінету Міністрів України від 10.01.2002 № 14. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/14-2002-%D0%BF>.

9. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2013 рік / за заг. ред. О.С. Мусія. — К., 2014. — 405 с.

10. Концепція розвитку охо-

рони здоров'я населення України: Указ президента України від 07.12.2000 р. № 1313/2000 // Офіційний вісник України. — 2000. — № 49. — Ч. 1. — 216 с.

11. Проект Національного плану заходів з імплементації та реалізації засад європейської політики "Здоров'я-2020: основ Європейської політики на підтримку дій держави і суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя" щодо неінфекційних захворювань на період до 2020 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150311_0.html

12. Health and the Millennium Development Goals. — World Health Organization. — Geneva, 2005. — 84 p.

REFERENCES

1. WHO A Strategy to Prevent Chronic Disease in Europe. A Focus on Public Health Action. The CINDI vision. Copenhagen ; 2004 : 42 p.

2. WHO Regional Office for Europe Improving Environment and Health in Europe: How Far Have We Gotten? Copenhagen ; 2015 : 134 p.

3. Pozhyvilova O.V. Derzhavna polityka Ukrainy v haluzi okhorony zdorovia [National Policy of Ukraine in the Sphere of Public Health: State and Development Prospects]. In : Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia [State Management and Local Government]. Dnipropetrovsk ; 2011 ; 1 (8) : 122-132 (in Ukrainian).

4. WHO Health 2020. A European Policy Framework and Strategy for the 21st Century. Copenhagen ; 2013 : 190 p.

5. Global Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases. — Fifty-third World Health Assembly, 2000. — Available at: http://apps.who.int/gb/archive/pdf_files/WHA53/ea14.pdf?ua=1

6. WHO Regional Office for Europe Action Plan for Implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases 2012-2016 (Baku, Azerbaijan, 2011). Resolution (EUR/RC61/R3). Available at: http://www.ndphs.org//documents/2742/110915_WHO-EURO_RC61_Res_03_on_NCD_Prev_&Control.pdf

7. Fifth Ministerial Conference on Environment and Health "Protecting Children's Health in a Changing Environment", Parma, Italy, 10-12 March 2010. Declara-

tion (EUR/55934/5.1 Rev. 2). Available at : http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0011/78608/E93618.pdf?ua=1

8. Pro zatverdzhennia Mizhhaluzevoi kompleksnoi prohramy "Zdorovia natsii" na 2002-2011roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the Approval of the "Health of Nation" Interbranches' Complex Program] vid 10.01.2002 № 14. Available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/14-2002-%D0%BF>.

9. Ministerstvo okhorony zdorovia Shchorichna dopovid pro stan zdorovia naseleennia, sanitarno-epidemichnu sytuatsiiu ta rezultaty diialnosti systemy okhorony zdorovia Ukrainy. 2013 rik [Annual Report on the Population Health State, Sanitary and Epidemiological Situation, and Results of Health Care System Activity. 2013]. Kyiv ; 2014 : 405 p. (in Ukrainian).

10. Kontseptsiiia rozvytku okhorony zdorovia naseleennia Ukrainy [Development Concept for the Population Health Care in Ukraine]. In : Ofitsiyni visnyk Ukrainy. 2000 ; 49(1) : 216 p. (in Ukrainian).

11. Proekt Nazionalnoho planu zakhodiv z implementatsii ta realizatsii zasad Yevropeiskoi polityky "Zdorovia-2020 : osnovy Yevropeiskoi polityky v pidtrymku dii derzhavy i suspilstva v interesakh zdorovia i blahopoluchchia" shchodo neinfektsiinykh zakhvoriuvann na period do 2020 roku [National Plan Draft on the Events for the Implementation and Realization of the Principles of the European Policy "Health -2020: Background of the European Policy for the Support of the Actions of State and Society for Health and Well-Being" Concerning Noninfectious Diseases until 2020]. Available at: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150311_0.html (in Ukrainian).

12. WHO Health and the Millennium Development Goals. Geneva ; 2005 : 84 p.

Надійшла до редакції 02.06.2015